

Veileder for utbygging av leke- og aktivitetsområder

TØNSBERG KOMMUNE

TØNSBERG
KOMMUNE

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse.....	2
1. INNLEDNING	3
1.1 Hensikt.....	3
1.2 Hvorfor lekeområder - og for hvem?	3
2. GENERELLE KRAV FOR LEKE- OG AKTIVITETSOMRÅDER.....	3
2.1 Arealutforming	3
2.2 Plassering av leke- og aktivitetsområder	4
2.2.1 Helhet i forhold til boligfeltet og innenfor lekeplassen	4
2.2.2 Beliggenheten.....	4
2.2.3 Klimahensyn	4
2.2.4 «Sonedeling» av lekeplassen	5
2.3 Dimensjonering og utforming av leke- og aktivitetsområder	5
2.3.1 Materialer.....	5
2.3.2 Terreng.....	6
2.3.3 Vegetasjon.....	7
2.3.4 Innramming av lekeområdet	8
2.3.5 Nærmiljøanlegg	9
2.3.6 Turvei.....	9
2.4 Generelle krav og tillatelser	10
2.4.1 Kartgrunnlag	10
2.4.2 Godkjenning	10
2.4.3 Ferdigstilling	10
2.5 Skjematisk framstilling av krav	10

1. INNLEDNING

1.1 Hensikt

Hensikt med veilederen er å gi et faglig grunnlag for planlegging av nye, og utbedring av eksisterende leke- og aktivitetsarealer i Tønsberg kommune. Veilederen gir blant annet råd om hvilke arealer som egner seg for lek og opphold med hensyn til størrelse, avstand og innhold.

1.2 Hvorfor lekeområder - og for hvem?

- Trygghet/utvikling
- Lek er en viktig del av barnas verden
- Fellesskap/møtested i nærmiljøet

I kommuneplanens samfunnsdel heter det at Tønsberg kommune vil sikre et variert fritidstilbud hvor alle barn og unge – uavhengig av bakgrunn, funksjonsevne, økonomi og kjønn – kan delta. Målet er å skape gode samlingssteder der både barn, ungdom og voksne trives på tvers av alder, kultur, mestringsnivå og interesser.

2. GENERELLE KRAV FOR LEKE- OG AKTIVITETSOMRÅDER

Krav til fysisk utforming av lekeareal som framgår av Rikspolitiske retningslinjer (RPR) for barn og planlegging er lagt til grunn for kommuneplanens retningslinjer og veilederen. I RPR for barn og planlegging er det stilt krav om at lekearealer skal være sikret mot forurensning, støy, trafikkfare og annen helsefare.

2.1 Arealutforming

Store og sentralt beliggende lekeplasser er mer attraktive enn mindre arealer som ligger spredt omkring i boligområdet. Arealene bør derfor ikke splittes opp i flere plasser og smale striper, men heller konsentreres til større plasser i sentrum av boligområdene. Se illustrasjon under.

Illustrasjon 1 Uteareal bør samles, smale striper opptar mye areal

2.2 Plassering av leke- og aktivitetsområder

2.2.1 Helhet i forhold til boligfeltet og innenfor lekeplassen

I planprosessen er det viktig at man tidlig ser ut områder som er egnet for lek. Lekeplassene må få en god plassering i forhold til hverandre, det vil si at de skal være godt fordelt i feltet og lett å nås fra boligene. Lekeplassene må utformes slik at de gir gode lekemiljøer. Fordelingen av sandlekeplasser, kvartalslekeplasser og ball-løkker gjøres slik som normen krever det.

2.2.2 Beliggenheten

Arealer og anlegg som skal brukes av barn og unge skal være sikret mot forurensing, støy, trafikkfare og annen helsefare. I nærmiljøet skal det finnes arealer hvor barn kan utfolde seg og skape sitt eget lekemiljø. Dette forutsetter blant annet at arealene er store nok og egner seg for lek og opphold. Lekeområdene skal gi mulighet for ulike typer lek til ulike årstider, kunne brukes av ulike aldersgrupper-, og gi mulighet for samhandling mellom barn, unge og voksne.

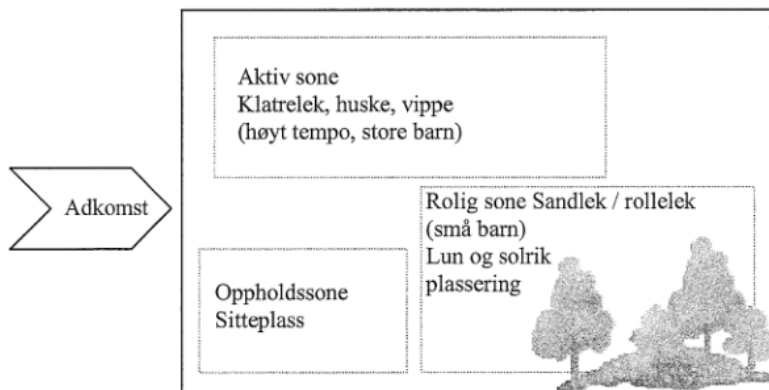
Det er viktig at lekeplassen ikke plasseres på arealer med mye fjell og for store høydeforskjeller. En skal unngå å plassere den ved f.eks. en snuhammer, p-plass eller ved hovedvei. Det er viktig at lekeplassen får en arrondering og form som gir muligheter for en god utnyttelse. Lekeplassene bør knyttes til gangforbindelser. Det åpnes store bruksmuligheter ved at lekeplassene legges i nær tilknytning til friarealer. Lekeplassene bør fortrinnsvis ligge orientert mot sør-vest.

Når lekeplassene er plassert, foretas en registrering av eksisterende kvaliteter, så som trær og annen vegetasjon, store steiner, naturmark, terrengformasjoner etc., for i størst mulig grad å ta vare på og bruke disse til å skape et variert og stimulerende lekemiljø.

2.2.3 Klimahensyn

Lekeplassen skal være et sted hvor barn kan være i aktivitet hele året. Norge har store klimavariasjoner som gir ulike utfordringer fra landsdel til landsdel ved anlegning av lekeplasser. Lekearealer bør derfor ligge skjermet mot vind og kaldluft, og ha områder både med sol og med skygge. En sol/ skyggeanalyse bør utarbeides i forbindelse med utforming og plassering av lekearealer. Minst 25 % av uteområdet bør være solbelyst i 5 timer eller mer ved jevndøgn. Arealet kan deles opp etter lokalklima. For eksempel kan mindre klimagunstige områder brukes til fysisk krevende aktiviteter, og de varmeste og luneste områdene brukes til rolige aktiviteter, oppholdsareal og lekeareal for de minste barna.

2.2.4 «Sonedeling» av lekeplassen

Illustrasjon 2 Skisse og forklaringer

2.3 Dimensjonering og utforming av leke- og aktivitetsområder og Nærmiljøanlegg

2.3.1 Materialer

Kantavgrensing: Ved kantavgrensning av lekeområder i sikkerhetssoner, skal det nyttes heller eller stål, ikke treverk. Det skal også være kantavgrensning mellom plener og grusfang (gangsoner). Materialer som er i kontakt med jord skal være godkjent i klasse A. eller være ikke nedbrytbare materialer.

Sandkasser: Her skal det nyttes kjerneved av lerk eller tilsvarende, støpte kanter eller ikke nedbrytbart materiale. Sanden skal være byggbar (Pussesand).

Gjerder: Gjerder beskrives etter NS 3420, KP1.

Det skal monteres flettverksgjerde med høyde 90-120 cm, avhengig av mulig fallhøyde og det skal være overligger i vinkeljern 50x50mm. Det skal ikke nyttes treverk eller aluminiumprofiler til gjerder og lignende. Alle bearbejda metalldele (gjerder / skrue / bolter / bindhaker m.m.) skal være i galvanisert eller rustfri utførelse.

Fallunderlag: Det skal være et støt/ fallunderlag av gummi heller, helstøpt gummi, kunstgress med fallunderlag. Bark, sand og gressarmering tillates ikke brukt.

Belysning: Det skal brukes lysstolper høyde 4-6 meter med led belysning. Det skal kunne styres med tidsur. Lav belysning tillates ikke, (Pullerter) pga høyere vedlikeholdskostnader.

Strøm: Der det blir satt opp lyspunkter skal det også tilrettelegges for strømuttak til vedlikeholds maskiner (minimum 2x 16A)

Vannuttak: Der det ligger til rette for det skal det lages vannuttak for vanning og mulighet for å tappe vann til drikke.

Buske bed, blomsterbed:

Det skal ikke plantes giftige eller typisk allergifremmende vekster på lekeplasser. Bed skal opparbeides etter NS:2895 når det gjelder jord og mengde. Det skal brukes bark

duk og bark. Når det blir opparbeidet buske bed og blomsterbed er det ett krav at det skal lages vannuttak i kort avstand (maks 10-15 meter fra bed) Kantavgrensing på buske bed og blomsterbed skal være de samme kravene som for kantavgrensing.

Benker og bord: Antall og type møbler vurderes i hver enkelt plan.

Bord med benk : Der det er tilgjengelig atkomst skal det benyttes modell med fri høyde på 75 cm til bordplate og lett tilgang til benk for de som er dårlig til beins. Lengde skal være minimum 250 cm

Benk: Benker kan ha ulik utforming, men skal alltid ha armlene

Søppelkasser:

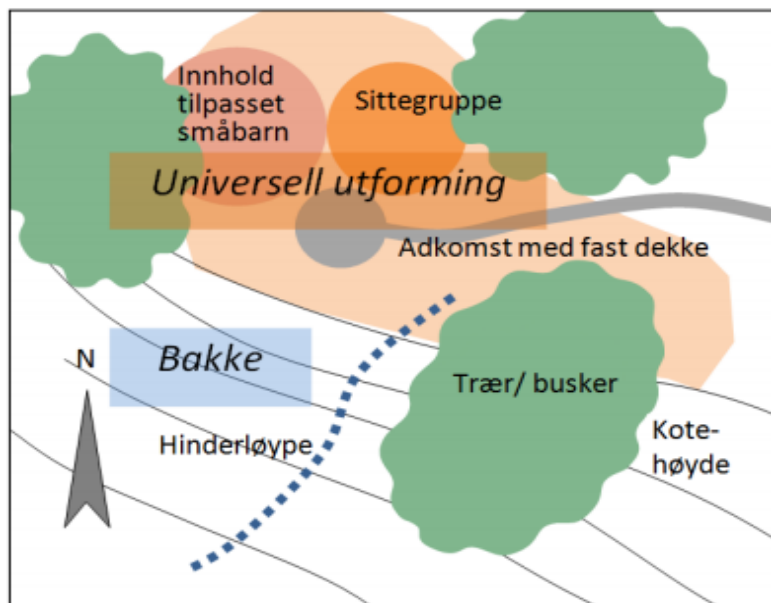
Søppelkasser i bymiljø skal normalt være pulverlakkert, farge RAL 6009. Design kan variere med anlegget/områdets designprogram. Søppelkasser skal ha lokk. Kassene skal for øvrig tilfredsstillende kommunens krav til drifts vennelighet.

Grillplasser og bålplasser:

Eventuelle grill/bålplasser plasseres på veldrenerte områder. Toppdekke av grus eller naturstein. Grill/bålplass rammes inn med solid stein.

2.3.2 Terreng

Naturlig skrånende terreng, jordvoller, fjell, knauser, bekker og lignende er verdifulle elementer som bør utnyttes i arealdisponeringen, og skal ikke planeres eller fjernes dersom dette har verdi til lekeformål slik det ligger. På større lekeplasser skal det vurderes å anlegge kunstige terrengformasjoner til lek og som avgrensning dersom dette ikke finnes naturlig. Utforming av voller vil også kunne ha leke verdi vinterstid. Skråning maks. fall 1:2. Eventuelle bekker eller dammer skal steinsettes og ikke gi dypere vannstand enn 20cm uten sikring (Veiledning til Teknisk forskrift til PBL § 7-48.3). Det er viktig at deler av et lekeareal skal være universelt tilrettelagt for rullestolbrukere og mennesker med funksjonsnedsettelse, slik at de kan delta i lek. Da må terrenget være tilnærmet flatt. Disse delene av arealet skal opparbeides med fast dekke slik at det muliggjør deltakelse og likestilt bruk for personer med funksjonsnedsettelse. Den flate delen må plasseres hensiktsmessig i forhold til lekeapparater. Gangatkomsten til lekearealet må være universell utformet (se illustrasjon).

Eksempelen viser et flatt universelt utformet parti i nordlige del av lekeplassen og en bakke i sør.

Sittegruppen for voksne er plassert rett ved siden av småbarnslekeplassen.

Hinderløypa for større barn er anlagt i bakke, denne kan også brukes til aking om vinteren.

Vegetasjonen er plassert slik at sittegruppa og småbarnslekeplassen er åpne på sørsiden, noe som gjør at sola slipper inn.

Illustrasjon 3; Eksempel på utforming av lekeareal

2.3.3 Vegetasjon

En lekeplass med vegetasjon som er godt planlagt eller bevart, gir estetiske kvaliteter til området rundt, bidrar til stedsidentitet og gir årstidsvariasjon. Vegetasjon gir spennende lekeareal og klatremuligheter. Kongler, frukt, bær, greiner, blader, blomster og liknende kan brukes i leken. Vegetasjon påvirker klimatiske forhold som vind, kaldluft, punkt skygge og luftfuktighet. Vegetasjon kan skjerme lekeplassen mot uønsket innsyn/utsyn og forurensning fra biltrafikk. I tillegg kan vegetasjonen dele opp plassen i flere mindre rom, noe som kan generere aktivitet.

Ved bruk av planter skal en ta følgende hensyn:

- Eksisterende vegetasjon som skal beholdes skal vises på planen.
- Unngå planter som er giftige, som har torner eller gir mye pollen (astma og allergiplager).
- Unngå vedlikeholdskrevende planter. (F.eks. planter som må beskjæres ofte eller som dekker dårlig mot ugress.)
- Unngå at plantingene fører til dårlige solforhold på oppholdsarealene.
- Ha en variert bruk av robuste planter som lett forynges og som tåler lek.
- Unngå at trær skygger for naboen, og påse at avstanden mellom nabogrense og treplantinger ikke er under 1/3 av treet antatte høyde.
- Binde opp trær på en tilfredsstillende måte (tas med i tegnforklaringen).
- Brakke plantefelt før planting (metoden skal beskrives).
- Oppgi planteslag og planteavstander på tegningen. Det må velges planteavstander som er vanlig for planteslaget.

- Sette opp midlertidig gjerde på utsatte steder for å beskytte plantene mot tråkk (tas med i tegnforklaringen). Gjerdet bør være 700 mm høgt. Stokk 73x73mm. 2 bord 23x98mm.
- Det skal brukes bark, kompost eller egnet steinstøv/grus i plantefeltene for å unngå oppslag av ugress og for å gi plantene best mulige vekstforhold. Tykkelsen på barkdekket skal være min 8 cm
- Solitærtrær i grasarealer skal ha ugrashemmende dekke i en radius av 1 m ut fra stammen.
- Det skal være tilfredsstillende vekstjord (NS2895) som gir plantene grunnlag for normal utvikling. 20cm jord til gras, 60cm jord til busker og 75cm jord til trær.
- I friområder bør det tilstrebes en mest mulig naturlig beplantning.
- I frisiktsoner skal beplantningen ikke bli høyere enn 0,5m. Høystamma trær kan stå i frisiktsone.
- Langs gangveier, gater og plasser skal planteavstand være min. 75cm. Planter i plantebed på lekeplasser skal ikke vokse inn over lekeplassen.
- Plantestørrelser skal angis etter NS 4400.

2.3.4 Innramming av lekeområdet

I hvert enkelt tilfelle skal behovet for innramming av lekeplassen mot veg, parkeringsplass, nabo og annet vurderes. Dersom det er behov for avgrensning, skal det benyttes gjerde eller planter. Ved innhegning av lekeplassen, må dette gjøres på en måte som sikrer bilistene friskt til lekeplassens inngang(er). Gjerde brukes til sikring mot farer. Mot trafikkerte veier og bratte skråninger skal det settes opp gjerde. Gjerde skal være minimum 1,1 m høyt og skal ikke kunne klatres i. En prinsippsskisse for utforming skal tegnes inn på planen. Ved bruk av tre gjerde skal det brukes råtebestandige materiale, og åpningen mellom bordene skal være i h.h.t. «Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr», DVs unngå åpninger mellom 0,8-2,5 cm og 9-23 cm. (Se NS 1176 og NS1177). Gjerdet skal være så "gjennomsiktig" at bilisten ser barn i bevegelse ut mot det trafikkerte stedet. Flettverksgjerde skal ha overligger dersom det står utsatt til. Ved bruk av planterabatter som avgrensning skal det benyttes robuste planter, og det skal plantes i mer enn 1 rekke. Se forøvrig under punkt 7 om planter. Med unntak av hekk, som bør plantes med kun 1 rekke.

2.3.5 Nærmiljøanlegg

- a. Ballplassene anbefales å ha minste mål 20x40m. Sikkerhetssone på 2m kommer i tillegg.
- b. Avstand til bebyggelse og veier bør være minimum 10m på langsiden av banen og 15 m bak målene.
- c. Behov for gjerder vurderes i hvert tilfelle. Gjerde bak mål bør være 4m høyt, og kan bygges opp av 2m flettverksgjerde med 2m ballfangernett på toppen. Andre typer anlegg utformes etter tilrettelagt aktivitet.
- d. Vegetasjon rundt anlegget må være robust og bør være høy for å gjøre området lunere, og gi visuell skjerm for naboer.
- e. Topp dekke tilpasses bruksformål.
- f. Ballplasser skal legges med tak fall eller lengde-/side fall avhengig av størrelse og terrengforhold. Fallet på banen skal være mellom 1:100 og 1:50, hvor fall 1:50 anbefales.
- g. Ballplassen skal være utstyrt med mål og nett som er tilpasset størrelsen på banen og aktiviteten.
- h. Type utstyr, produsent og varenummer skal oppgis på tegningen. Utstyret må tåle hard belastning.
- i. Ved innplassering av aktivitetsanlegg som kan genere mye støy, for eksempel ball binger og skateanlegg, må avstand til bebyggelse samt eventuelle støyreducerende tiltak vurderes nøye.

2.3.6 Turvei

- a. Turveier skal ha 3m bredde og være kjøre sterke. Maks stignings forhold skal være mellom 1:12 og 1:20, hvor 1:20 er anbefalt. Bygges opp etter NS: ?
- b. Traseen skal tilpasses terrenget og gi minst mulig terrenginngrep og skal ikke føre til store ødeleggelser på vegetasjon og sideterreng.
- c. Turveiene skal føres først og fremst på en slik måte at de fanger opp de stedene hvor barn og voksne går og skal i størst mulig grad være tilgjengelig med vogn og rullestol.
- d. Turveiene legges med tak fall eller side fall avhengig av terrenget. Fallforholdene sideveis bør være 1:20. Stikkrenner legges og dimensjoneres etter behov.
- e. Terskler skal maksimalt være 2cm.
- f. Lede linjer kan vurderes i sentrumsområder.
- g. Der turveien ligger i skjæring, vil det være behov for grøft langs innsiden av stien.
- h. Turstier og gangtråkk kan utformes etter enklere standard. Plan tegnes for hvert enkelt tilfelle.
- i. Trapper kan kun ha tillattes i gangtråkk og stier. Trapper skal utføres i sklisikkert materiale og ha rekkverk eller håndlist.

2.4 Generelle krav og tillatelser

Regulerte offentlige lekeplasser, turveier og nærmiljøanlegg skal ha belysning på stolper på minimum 4m og i led. Det skal installeres tidsur..

Det stilles krav til lukkede avfallsdunker, skilting og merking.

Alle elementer skal forankres i bakken.

2.4.1 Kartgrunnlag

Kartgrunnlaget skal være i målestokk 1:200 eller større. Tekst, prinsippsnitt og – skisser legges inn på kartgrunnlaget for å samle informasjonen mest mulig. Regulerte frisiktsoner skal vises i planen.

2.4.2 Godkjenning

Planer for lekeplasser, friarealer og nærmiljøanlegg er en del av de tekniske planene for et utbyggingsområde, og skal godkjennes av park- og idrettsansvarlig. Anlegget kan ikke settes i gang før alle tekniske planer er godkjente.

- Vedlikeholdsprogram for vedlikeholdsperioden skal beskrives etter NS og CK'
- Belysningsplan skal godkjennes av park- og idrettsansvarlig.
- Arealopplysninger i henhold til spesifisert liste for de offentlige anleggene skal utarbeides.
- Lekeplasser bygges i henhold til normalbestemmelsene i NS 3420
- Det skal medtas 3 års vedlikehold av hele anlegget.

Det tas forbehold om å kunne forlange endringer under arbeidets gang eller ved ferdigbefaring dersom park- og idrettsansvarlig finner dette nødvendig ut fra anleggets funksjon.

2.4.3 Ferdigstilling

Ved ferdigstilling skal utbygger overlevere oppdaterte arealopplysninger og «som bygget»- tegninger i PDF-format for de offentlige anleggene.(Digitalt)

Ved overtagelse av anlegget etter 3 års vedlikehold, skal det legges frem dokumentasjon på sikkerhetskontroll for lekeutstyr for alle tre år- siste kontroll og utbedringer skal være utført senest 4 uker før overtalelse av kommunen. Endelig overtakelse skjer etter gjennomført befaring innen 3 år etter ferdigstilling. Utbygger tar initiativ til en slik befaring.

2.5 Skjematisk framstilling av krav

Følgende norm for lokalisering og minstearealer av nærlekeplass, områdelekeplass og idrettsanlegg skal legges til grunn ved regulering av nye boligområder.

	Nærlekeplass	Områdelekeplass	Nærmiljøanlegg	Idretts-
--	--------------	-----------------	----------------	----------

				anlegg
Alder	1-6 år	Primært 6-12 år også tilbud 1-6 år	Større barn, >10 år	Alle
Minste areal	200 m ²	1500 m ²	5000 m ²	
Maksimal avstand fra bolig Frittliggende småhusbebyggelse og konsentrert småhusbebyggelse utenfor sentrum	100 meter	300 meter	1000 meter	
Konsentrert småhusbebyggelse i sentrum og blokkbebyggelse	50 meter	300 meter	500 meter	
Plassering	-Egnet for lek hele året -Plassen og adkomst må være skjermet for trafikk -Oversiktig avstand fra dem aktuelle hus -Tørr, solrik tomt skjermet mot vind og kaldluft	- Sikker adkomst - Skjermet for trafikk - Solrik og kupert plass - Kan evt. tilknyttes barnehager	- Egnet for lek hele Året -Trafikksikker adkomst -God avstand fra boliger og godt skjermet mot naboer -Solrik -Om mulig nær skoler	-Virkårlig ut i fra en godkjent plan.
Aktivitet/Utforming	<ul style="list-style-type: none"> • Allsidig lek for barn uten følge. • Møteplass for familier • Rolig lek og utfordringer • Bør ha fast dekke for barnevogn og rullestol 	<ul style="list-style-type: none"> • Muligheter for allsidig lek for de ulike årstider. • Terrengvariasjon • Små slette flater • Ball-lek • Sykling og skaiting • Hoppeleker • Aking og skiløping 	<ul style="list-style-type: none"> • Muligheter for ulike uorg. • Ballspill (mer enn fotball) • Skøyter • Sykling og skating • Bygge lek • Park- eller natur areal 	•Organisert idrett: Ulike idrettsgrener basert på vedtatte planer
Eksempler på utstyr	<ul style="list-style-type: none"> • Sandkasse • Huske • Sklie • Rollelek • Bord og benker • Naturelementer 	<ul style="list-style-type: none"> • Ballbane • Asfaltflate • Sandkasse • Huske • Sklie • Klatrehus • Sitteplasser • Vegetasjon • Naturelementer 	<ul style="list-style-type: none"> • Ballspillområde som kan islegges • Ballbane • Asfaltflate m/ kre aktivt utstyr • BMX-sykelbane • Klatrevegg • Sitteplasser 	•Ut i fra aktivitet
Annet				Spillemiddel berettiget for idrettsanlegg

Opparbeidelse, drift/vedlikehold	Privat	Kommunalt ansvar på offentlig areal	Kommunalt ansvar på offentlig areal	Anleggseier
---	--------	--	--	-------------